

Posamezna številka 1 Din, mesečno, če se sprejema list v upravljanje naročnika 4 Din, na dom in po pošti dostavljen list 5 Din. - Celoletna naročnina je 50 Din, polletna 25 Din, četrtletna 13 Din. Cene inšertov po dogovoru

PONEDELJSKI SLOVENEK

Uredništvo: Kopitarjeva ul. št. 6/III
Telefon št. 2050 in 2996. — Rokopisi: se ne vračajo

Uprava: Kopitarjeva ulica št. 6
Poštni ček, račun. Ljubljana 13.179.
Telefon št. 2549

Nitra - prvo krščansko središče Proslava v znamenju sprave

Praga, 13. avgusta. Danes so se pričele v Nitri slovesnosti za proslavo 800-letnice zgraditve prve krščanske cerkve v srednji Evropi. V letih od 830 do 833 je namreč knez Pribina v Nitri s sodelovanjem solnograškega nadškofa zgradil cerkev, ki je v najkrajšem času postala velikega pomena za vso krščansko kulturo v Srednji Evropi. Še ni preteklo 15 let na to, ko se je dalo krstiti 15 čeških knezov in 30 let nato sta pričela na Moravskem širiti krščanstvo apostola Ciril in Metod.

Proslava se vrši v znamenju sprave, saj sodelujejo v njej prav tako organizacije najrazličnejših struj, med temi Orli in Sokoli. Prelat Andrej Hlinka je bral v cerkvi piaristov pontifikalno sv. mašo kot nekaj uvod v slovesnosti. Tudi v kalvinski cerkvi se je vršila služba božja. V katedrali je imel glavno službo škof iz Nitre, dr. Karl Kmetko in na glavnem trgu je pridigal kanonik fr. J. Buday. Dopoldne se je razvil obhod po me-

stu na letališče v Nitri. Tu je nastopil predsednik pripravljalnega odbora Jozef Orszagh. Nato je ministrski predsednik Malypeter prebral poslanico predsednika republike Masaryka. Tudi škof dr. Karl Kmetko je v zaključku imel pomemben govor.

Popoldne so se vršili telovadni nastopi Orlov in Sokolov ter vojaštva. Končno je za zvečer napovedana operna predstava v slovaškem narodnem gledališču. Za jutrišnji dan so napovedane razne športne prireditve in zborovanja prosvetnih organizacij, katerih se bo udeležil tudi prosvetni minister Derer. Na Veliki Šmaren bo daroval slovesno sv. mašo poljski primas kardinal Hlond.

Beneš poziva k edinosti

Na slovesnost v Nitro je bil povabljen tudi zunanji minister Beneš, ki je odgovoril na vabilo z naslednjo brzojavko: Pripravljalnemu odboru Pri-

bižnih slovesnosti v Nitri: Prisrčno se zahvaljujem za vabilo na Pribinove slovesnosti in obžalujem, da ji ne bom mogel prisostvovati. Zato bi se jih rad udeležil vsaj s tem pozdravom. Prav kot zunanji ministru čekoslovaške republike mi je dovoljeno poudariti, da je bil z ustanovitvijo cerkve v Nitri dan izraz zgodovinskega dejstva, da se je že pred 11. stoletji naš narod kot prvi med srednjeevropskimi narodi pridružil krščanski in zapadnoevropski kulturi in da je ostal temu kulturnemu poslanstvu zvest. To je treba danes toliko bolj poudariti, in sicer v času, ko se nam je po stoletjih zopet posrečilo združiti ves naš narod in postaviti trajne temelje naši državni edinosti. Prav simbolično je, da je bilo prvo to kulturno središče ustanovljeno na slovaških tleh. To nam bo vedno v spomin na našo kulturno, narodno, politično in državno edinost in v poziv, da združeno in junsko izvršujemo veliko čekoslovaško kulturno poslanstvo v novi moderni Evropi po vojni.

General O. Duffy, vodja irskih modrih straž

Napetost med Švico in Nemčijo Hitlerjevci upadajo na švicarsko ozemlje

Basel, 13. avgusta b. Zadnje dni postaja napetost med Nemčijo in Švico vedno večja. To je posledica neprestanih vpadov nemških narodnih socialistov čez švicarsko mejo. Pred par dnevi so člani SA odvedli v Nemčijo švicarskega carinskega stražnika, ker je po njihovem mnenju želel Hitlerjevski režim in ga vtakniti v koncentracijski tabor. Sedaj se je pripetil drugi resnejši slučaj. Ne daleč od Bazla je pri elektrarni Augusta Whylena 7 nemških narodnih socialistov prekršilo nemško mejo in izvršilo bišeno preiskavo v hiši paznika elektrarne na švicarskih tleh, češ, da je osumljen komunistične agitacije proti Nemčiji. V informiranih krogih se trdi, da se švicarska vlada sedaj ne

bo zadovoljila z diplomatskimi izgovori nemške vlade, temveč da bo zahtevala, da se krivici kaznujejo in da nemška vlada odredi učinkovite korake, da se take stvari ne bodo ponavljale. Švicarske oblasti so izvršile vsestransko preiskavo in bodo storile energične korake v Berlinu. V švicarskih političnih krogih prevladuje že delj časa mnenje, da morajo ponovni in vedno pogostejši prehodi narodno-socialističnih napadalnih oddelkov čez švicarsko mejo, Avstrijo in Saarsko ozemlje priti pred Zvezo narodov. Značilno je, da so napadalni oddelki prestopili švicarsko mejo, dasi jih je nemška obmejna straža opozorila, da se hiša paznika elektrarne nahaja na švicarskih tleh.

V Dublinu je bilo mirno

Dublin, 13. avg. AA. Čeprav vlada na videz mir, je bila današnja proslava vendarle v znaku prekega soka. Irska prestolnica je navzlic prepovedi proslavila imena Arthura Griffitha, Michaela Collinsa in Kervina Phigginsa. V vojašnicah so bili zbrani močni oddelki redarstva, orožništva in kojenice s strojnimi. General O'Duffy je izjavil, da modre straže ne bodo defilirale po ulicah, ker je vlada obhod prepovedala. Kljub temu se je sestalo kakih 2000 modrih straž, ki so energično protestirale proti vladni prepovedi javne proslave najbolj zaslužnih mož za Irsko.

Hmeljarji!

V torek, dne 13. t. m. ob 8 zjutraj ima Hmeljarska prodajna zadruga pri g. Jančiču v Zalcu svoj občni zbor, kjer bodo razpravljali o vseh potrebnih ukrepih za sezono in pretokali izgleda na višino in gibanje letošnjih hmeljskih cen. Hmeljarji, pomagati si moramo tudi sami, da bolje vnovčimo svoj pridelek in ga ne prodajamo izpod cene. Zato pa v torek vsi na občni zbor Hmeljarske prodajne zadruge v Zalcu, da odločimo našo usodo. Kdor še ni član zadruge, lahko tedaj tudi pristopi, kajti potrebno je, da vsak sam in vsi skupaj z združenimi močmi kujemo svojo srečo.

Primorski akademiki v Kragujevcu

Koprivnica, 13. avgusta. Primorski akademiki iz Ljubljane, ki so snoči priredili v Belgradu svoj drugi koncert in danes dopoldne položili venec in prgišče zemlje iz Bazovice na grob neznanega junaka na Avali, so danes popoldne prispele v Kragujevac, kjer so jim kakor povsod drugod priredili nadvse prisrčen sprejem. Na železniški postaji se je zbralo par sto ljudi z županom Vojislavom Kalanovićem na čelu, in predsednikom krajevnega odbora Narodne Odrbane Vojislavom Glisčevićem, ki sta jih oba pozdravila s krajšim govorom. Od železniške postaje se je formalni velik sprevod z godbo na čelu po mestu. Primorski akademiki so se najprej napotili do spomenika v vojni padlih šumadincev, in so tudi tam položili nekaj cvetja in prgišče zemlje iz Bazovice. V teku popoldneva so si ogledali mesto, zvečer pa je bil prijateljski sestanek s kragujevaškimi dijaki, na katerem so primorski akademiki zapeli več primorskih in koroških narodnih in umetnih pesmi. Na sporedu je bilo tudi krajše predavanje o razmerah, v katerih živijo naše narodne manjšine na Koroskem in v Julijski Krajini.

Starešinstvo Gasilske zveze

Belgrad, 13. avgusta. m. Minister za telesno vzgojo naroda, je imenoval starešinstvo Gasilske zveze kraljevine Jugoslavije. Za starešino je postavljen Radoslav Georgijević iz Belgrada, za prvega podstarešino Josip Turk, za drugega pa Mirko Klešić iz Sombora, in glavni tajnik Peter Lekić iz Belgrada, a za vrhovnega inspektorja gasilske službe Ilijo Pintar iz Brčkovega. Gasilska zveza bo začela delovati prihodnje dni in bo naknadno obvestila vse organizacije o sedežu svoje pisarne.

BASK: Primorje 4:2 (2:0)

Belgrad, 13. avgusta. Za današnje nogometno tekmo med Baskom in ljubljanskim Primorjem je vladalo v vseh športnih krogih živahno zanimanje. Tekma se je pričela na igrišču BSK točno ob pol 6 ter ji je prisostvovalo okoli 3000 gledalcev.

Moštvo Primorja je takoj v začetku igre pokazalo, da ne bo dalo nasprotniku onega odpora, kakor so ga vsi od njega pričakovali. Četudi je bilo Primorje na bojišču kot enakopraven nasprotnik, ni imelo v končni fazi nobenega uspeha. Dokaz za to je že dejstvo, da je imelo samo v prvem polčasu sedem kornerjev v svojo korist proti nemu za Bask. Šanse pred golom je imelo Primorje zelo ugodne, ki pa so se vedno razbile ob Baskovi sijajni obrambi in jih Primorje kljub vsem naporom ni moglo izkoristiti. Poudariti je treba tudi to, da je Bask igral zelo surovo igro. Hvalevredno je, da Primorjasi niso pri stanju 4:0, ki je bilo postavljeno četrte ure pred koncem igre, izgubili svoje volje ter so dali iz sebe vse, da rešijo čast svojemu klubu, kar jim je tudi uspelo z dvema krasnima goloma, ki je oba zabil Erman. Bask se je za to tekmo zelo dobro pripravil. Na igrišče je postavil svojo najboljšo enajstoro, ki so jo tvorili: Jakšić — Ivković, Rajnović — Klišarić, Acimović, Popović — Pavlović, Hrniček, Dettlinger, Tomašević, Šarić.

Začetek igre je v rokah Baska, toda Primorje se kmalu znajde na terenu in začne z energičnim protinapadi, ki pa ostanejo vsi neizkoriščeni. Igra se večinoma na polovici Baska. Kljub temu pa se posreči Basku v 20. in 27. minuti zabiti dva gola po Hrničku in Tomaševiću. Primorje se na vso moč trudi, da bi zmanjšalo rezultat, toda žoga nikakor ne more v nasprotnikovo mrežo. Polčas se zaključuje 2:0 za Bask.

Drugi polčas: Bask prične z vso silo napadati nasprotnika in se mu posreči, da že v 4. minuti po Tomaševiću doseže tretji gol, katerega pa bi po mnenju občinstva Starec lahko ubranil. Sledi hud protinapad Primorja, toda vse brez uspeha. V protinapadu se zopet posreči Basku, da zabije še četrty gol po Pavloviću.

Občinstvo, ki je že pričakovalo popoln poraz Primorja, pa je iznenadilo finish Primorja. Najprej je uspelo Ermanu v soloakciji zabiti najlepši gol dneva, a par minut nato je zopet isti zabil po lepi kombinaciji drugy gol za Primorje. Občinstvo, ki je strašno navijalo za simpatične Ljubljance, je hotelo, da bi Primorje vsaj izenačilo rezultat in je vsako njihovo potezo spremljalo z velikim navdušenjem in ploskanjem. Navdušenje občinstva za Ljubljance pa je doseglo vrhunec, ko je par minut pred koncem žvižgal sodnik pravilno 11 metrovko in jo je Starec v padcu krasno odbil.

Spopad na grško-bolgarski meji

Sofija, 13. avg. AA. Na bolgarsko-grški meji je prišlo do resnega incidenta. Grški vojak so streljali na bolgarsko stražo, čeprav se je le-ta nahajala na bolgarskem ozemlju. Mešana preiskovalna komisija je kasneje ugotovila, da so Grki streljali, ker so mislili, da imajo pred seboj bolgarske komitaše.

Velik požar v Atenah

Atene, 13. avg. AA. Požar je uničil 360 barak, kjer so stanovali grški begunci. Nad 250 rodbin je brez krova. Škoda znaša 15 do 20 milijonov dracham. Več oseb je ranjenih.

Kolesarske dirke

Ljubljana, 13. avgusta.

Danes so se vršile na športnem prostoru Ž. S. K. Hermes v Šiški kolesarske dirkališčne dirke, katere je priredilo kolesarsko in motociklistično društvo »Sava« v Ljubljani in katerih se so udeležili dirkači in dirkačice Save, Hermesa, Primorja, Zarje Zg. Kašelj, Ljubljana-Dobrunje, Zarja-Jesenice, SK Kamnika, Motokolesarski klub, Ilirija, Vrhnika, Sorica-Medvode, Maraton-Maribor ter Gradjanski Zagreb. Občinstvo, ki je z zanimanjem sledilo borbam, ni bilo baš veliko in še ti so se morali precej razburjati vsled nekaterih odločb sodniškega zbora, ki je bil sicer objektivni, a premalo energičen. Tudi potek tekem ni povsem zadovoljil, kajti program, četudi je bil precej obširen, bi se moral vendar malo hitreje končati. V bodoče bo treba pri dirkah malo hitreje in odločneje poslovati, ker drugače tudi na take prireditve ne bomo dobili občinstva.

Rezultati tekem so sledeči:
1. Pozdravni krog vseh dirkačev.
2. Damska medklubska dirka: 3 krogi (6 tekmovalcev): 1. Slamič Dragica (Sava) 3:34; 2. Čelešnik Minka (Sava) 3:38; 3. Sulin Katj (Sava) 3:40.
3. Dirka seniorjev od 45 let naprej: 3 krogi (5 tekmovalcev): 1. Kristan Franc (Sava) 3:07; 2. Vodiškar Ivan (Sava) 3:09; 3. Batjel Franc (Sava) 3:14.
4. Glavna društvena dirka »Sava«: 15 krogov (7 tekmovalcev): 1. Močnik Valentin (Sava) 11:46; 2. Dekleva Milan (Sava) 11:46.5; 3. Trobec Ivan (Sava) 11:51; 4. Novak Rudolf (Sava) 12:00.
5. Medklubska dirka novincev do starosti 17 let finale: 5 krogov (8 tekmovalcev): 1. Kalan Janko (Hermes) 4:34; 2. Jeras Vencer (Savica-Medvode) 4:36; 3. Mravlje Vinko (Savica-Medvode) 4:37; 4. Vidmar Franc (Vrhnika).
6. Dirka v vreči s kolesi: 1 krog (7 tekmovalcev). Smešna točka, za katero so bila razstavljena štiri darila: 1. Vidmar (Vrhnika); 2. Zanoškar (Hermes); 3. Stražičar (Sava); 4. Vrhovnik (Primorje).
7. Medklubska juniorska dirka finale: 10 krogov (8 tekmovalcev): 1. Močnik Valentin (Sava) 7:31; 2. Kačič Jule (Hermes) 20 cm za njim 7:31.5; 3. Štirn Karlo (Vrhnika) 7:32.
8. Motorna dirka motorjev do 125 cm: 10 krogov (5 dirkači): 1. Kavčič Virgil (Sava) 6:02; 2. Slamič Herman (Sava) 7:04; 3. Dovč Ivan (Sava).
9. Glavna medklubska dirka: 10. krogov: 1. Rozman (Maraton-Maribor) 7:29; 2. Trobec Iv. (Sava) 7:30; 3. Žerjal (Primorje) 7:32; 4. Valant (Zarja-Jesenice) 7:34.
Ta točka se je zavlekla vsled pritožbe g. Valanta in Žerjala, ki jo je moral sodniški zbor delj časa reševati. Sodniški zbor je odločil, da se dirka ponovi in sicer samo na 10 krogov. Dopusnjo je bilo, da so lahko vsi dirkači vozili. Tu je napravil sodniški zbor veliko pogreško, ker se je pustil preveč vplivati na eni strani od tekmovalcev, na drugi strani pa od občinstva. To dirko bi smela ponoviti kvečjemu samo Valant in Kačič, ki je prvotno zmagal na 20 krogov. Pri tej točki se je občinstvo upravičeno razburjalo.

10. Glavna dirka podzveze Ljubljana: 15 krogov: 1. Kačič (Hermes) 11:55; 2. Kosmina (Primorje); 3. Žerjal (Primorje).

V splošnem je bil program lep, le točke so si prepečasi sledile in tudi sodniški zbor, kateremu se ne more očitati, da bi ne hotel biti objektivni, ni povsem zadovoljil. Na progo, zlasti na zavoje bi moral postaviti zanesljive sodnike in vse bi bilo v redu. Tudi rediteljstvo ni funkcioniralo. Upamo, da se bodo pri prihodnji prireditvi tudi te hibe odpravile.

Zagreb, 13. avgusta. b. Hašk: Jugoslavija 5:0 (3:0).

Split, 13. avgusta. b. Hajduk: Vojvodina 4:2 (2:0).

Osijek, 13. avgusta. b. Gradjanski: Slavija Osijek 2:1 (1:1).

New York, 13. avg. AA. Na bombažnem tržišču je »midding« notiral večeraj najprvo 625, nato pa je tečaj padel na 599, se kasneje okrepil na 603 in na kraju obstal pri 590. — Ta padec pripisujejo posušenim krogom predvsem objavi uradnih podatkov o letošnjem pridelku. Po teh podatkih bo letošnji pridelek višji, kakor pa so ga prvotno ocenili. Po trditvi nekaterih pa ti uradni podatki niso točni in so bili objavljeni predvsem zato, da bi preprečili prenageli skok bombažnih cen, tako da bi ta skok ne bil v soglasju s počasnim dvigom mezd.

Žene zaposlenih mož zgube službo

Na Češkoslovaškem in Poljskem ter v Nemčiji pripravljajo pameten zakon, ki sodi v področje socialne zakonodaje za pobijanje brezposelnosti. Žene, katerih možje so v državni ali katerikoli javni službi, se morajo odpustiti iz državne ali javne službe sploh.

Ta zakon seveda zanima tudi nas, saj je v Jugoslaviji in posebno v Sloveniji med razumniki brezposelnih več kot odveč in te vrste družinskih dvojnih zaslužkarjev tudi. Prav v »Ponedeljskem Slovencu« smo pred meseci zahtevali, naj se izvede tudi pri nas ta reforma. Ne samo prizadeti del našega ženstva, temveč tudi tako zvane prosvitljene žene, ki jim gre samo za načelo popolne enakopravnosti, se bodo temu zakonu uprle. To ne bo presenetilo nikogar, saj zadene vsaka socialna reforma na upor pri prizadetih. Kolikor pojde za odpor in načela, smo tudi mi na stališču, da je treba priznati ženi enakopravnost, toda vedno v mejah, ki jih ženi pred možkim postavljajo njena fiziološka različnost, to je njeno materinsko poslanstvo, ki je nikakor ne dela manjvredne, pač pa ji vendar določa drugo smer življenja in stavi nanjo druge življenjske naloge kakor možkem. Češkoslovaška vlada je sprejela načrt za ta zakon prav tiste dni, ko je v Pragi zborovala »Ženska internacionala odprtih vrat«. Ta gre v boj za ženske pravice tako daleč, da zahteva popolno odpravo vsake socialne zaštite žene, ki jo vsebujejo zakoni posameznih držav in ki se izvajajo pod varstvom Zveze narodov, češ, da ta zaštita ženo ponižuje pred možkim; ta organizacija zahteva tudi za poročene žene, da se smejo enako udeleževati v službah kakor možki.

Sicer vprašanje načela enakopravnosti lahko pustimo popolnoma ob strani. Živimo v času silne gospodarske in socialne krize, ki upravičuje tudi izjemne postavke, ki imajo namen lajšati socialno bedo. Končno je dvojno zaslužkarstvo krivično; ne uveljavlja se samo na podlagi liberalnih zakonov svobodne konkurence, ki jih danes ne moremo več priznati, temveč pogosto tudi kot sad protекcije, ki diši kaj rada že po korupciji.

Povsem pravilno je bil sprejet v češkoslovaški zakon pridrček, naj se ne odpustijo iz službe tiste žene, katerih možje ne zaslužijo toliko, da bi lahko sami s svojo plačo vzdrževali družino; zato se vršijo posvetovanja, da bi se določila višina možne plače, ki naj bi se smatrala za dovolj visoko. Žena moža, ki prejema nižjo plačo, naj bi ostala v službi.

Pričakujemo, da se zakon uveljavi čim prej tudi pri nas. Marsikateri razumnik bo potem prišel do kruha in si lahko ustvaril družino. V nekaterih drugih družinah bo morda radi tega manj luksusa, zato pa več prave družinske sreče. —ski

Požar v Predosljah

Kranj, 13. avgusta.

Precej preč od banovinske ceste, ki pelje skozi Predoslje ob potoku Belca, ki se kmalu nato izliva blizu Zabretove tovarne v Kokro, ima v majhni dolinici svojo domačijo posestnik, žagar in mlinar Franc Gašperlin. Davi je Gašperlinovo gospodarsko poslopje, ki je sestojalo iz hleva, šupe, skednja in drvarnice, razen hleva, ki je zidan, vse do tal pogorelo. Vse ostalo z izjemo hleva je bilo leseno, vendar pa krito s cementno opeko. Poslopje pa ni bilo staro, saj je bilo postavljeno šele leta 1920, in je bil hlev precej prostoren in moderen ter ves zidan, zato je zidovje ognju kljubovalo.

Goreti je začelo približno ob pol 2 ponoči in je ogenj, kot se sklepa, nastal v šupi. Domači, ki spe v mlino na čisto nasprotnem koncu, dolgo časa za ogenj sploh niso vedeli. Ogenj je opazil sosed Kováč Tine.

Gašperlinu je pogorela drvarnica, kjer je bilo kake štiri klastre drv, skedenj z vsem gospodarskim orodjem in vozno opremo, dalje več navadnih voz ter tako zvan parizor, luksuzni voz zapraviljivec, dvojne navadnih sani in ene luksuzne. Na skednju in na hlevu je bilo kakih 19 voz mrve ter več voz pšenice in ržene slame, katero so ravno v petek omlatili in spravili. Vsa krma je zgorela do zadnje trohice. Vse poslopje je pogorelo do tal in razen živine ni bilo mogoče prav ničesar rešiti, na hlevu pa je pogorelo ostrešje in je ostalo golo zidovje. Precej škodo trpi tudi sosed Mrak na uničenem sadiju, ki se nahaja za Gašperlinovim poslopjem. Gašperlin je bil zavarovan za ca. 60.000 Din, škoda pa se ceni na 77.000 Din.

Dollfussova vlada nehvaležna koroškim Slovencem

Sveti egoizem tudi na Dunaju

»Pravda« je (7. t. m.) objavila pod naslovom »Položaj koroških Slovencev« uvodnik, ki ga je napisal dr. Božnik. Clankar se bavi z žalostnim stanjem, v katerem je že leta in leta naša narodna manjšina v Avstriji, čeprav je po svojih narodnih voditeljih že nešteto krat jasno izpričala svojo lojalnost do avstrijske države, in to še posebno v zadnjem času, ko so brez oklevanja ponudili pomoč nemškemu kancelarju dr. Dollfussu za borbo proti »Anschlussu« in za neodvisnost Avstrije. Koroški Slovenci so s tem korakom napravili Dollfussu veliko uslugo.

Sedaj je ne samo dolžnost, ampak tudi v interesu pravne politike, da se Dollfuss oddolži Slovincem in že enkrat usreče njihovim minimalnim kulturnim in gospodarskim zahtevam. Avstrijski državni bode morali to storiti tem preje, ker se prav sedanjim zvezni kancelar Dollfuss najbolj vneto zavzema za nemško narodno manjšino v nasledstvenih državah. Znan je njegova izjava, da ima avstrijsko nemštvo napram evropskemu vzhodu svojo posebno nalogo, ki obstoji v tem, da se nemški manjšinam izvojuje popolna možnost za kulturni, gospodarski in narodni razvoj. Na žalost izjava predsednika avstrijske vlade ne more imeti tako dolgo upravičenega temelja, dokler ne izpolni slovenski narodni manjšini vsaj del tistih zahtev, ki jih stavi za svoje sorojake v drugih državah. Danes lahko mirne duše rečemo, da postopajo vse tri države Male zveze s svojimi nemškimi narodnimi manjšinami neprimerno boljše kakor Avstrija s koroškimi Slovenci. Saj nimajo naši rojaki v Avstriji prav za prav nikakih slovenskih šol, ker so sedanje utrkiščišče šole prave pomnevalnice naših otrok. O kakih slovenskih gimnazijah na Koroškem ni niti govora. Tako postopa s slovensko narodno manjšino ona vlada, ki se zavzema za vse večje in širše pravice nemške narodne manjšine v tujih državah.

Lepe in slabe lastnosti

moderne Dunajčanke

Marcel Dunan, ki potuje po evropskih državah, da bi proučil razpoloženje in namene mladine, se je ustavil tudi na Dunaju in se razgovarjal z dr. Evgenijo Schwarzwald, ki je na Dunaju znana za najboljšo poznavalko ženske mladine.

Mlada Dunajčanka se je v zadnjih desetletjih, je izjavila gospa Schwarzwald, zelo izpremenila sebi v prid. Ona nikakor ni več »doduce«. Njene noge, ki postajajo vedno lepše, se zdijo, kakor da so ustvarjene za to, da jo z gotovimi koraki poneso v življenje. Pri Francozinji se je naučila oblačiti se lepše, in sicer praznično, četudi se mora sama boriti za obstanek. Seveda ima tudi svoje napake. Prosto govori o stvareh, ki jih njena stara mati nikdar ni čula imenovati; toda vse, kar stori in reče, je tako razumljivo, tako primerno in tako simpatično, da ji človek ne more zameriti to prezgodnjo razvitost. Ima duh obrambe. Vse, česar se loti, dviga mladostna podjetnost in veselje izžareva z njenega lica. Nikakor nima časa, da bi analizirala svoje notranje življenje. Preveč je zaposlena s svojim poslom, s treniranjem in intenzivnim družabnim življenjem.

Kakor vse ženske, je srečna, ako se more poročiti. Nedavno mi je neka — in mislim da je govorila v imenu mnogih — razlagala, zakaj se je poročila: »On je edini človek, ki ga poznam in o katerem lahko mislim, da me bo ljubil, ko bo imel 43 let. Govori z otroci, kakor z velikimi in ne, kakor da bi šlo za majhna bitja nižje vrste. Glede

Kaj vse imajo Nemci pri nas.

Nemci v Jugoslaviji imajo po podatkih iz leta 1929 154 ljudskih šol s 570 razredi, ki jih obiskuje 33.304 šolskih otrok. Na teh šolah je bilo zaposlenih 570 učiteljev. Poleg ljudskih šol imajo Nemci še 38 kmetijskih šol z 49 razredi in 3658 učenci, dalje 6 meščanskih šol s 24 razredi in 721 dijakov. Dalje imajo v Novem Vrbsu nemško nižjo gimnazijo, katero obiskuje 184 dijakov. Na njej se poučuje v nemškem jeziku, učenje državnega jezika pričenja šele v tretjem razredu. Končno je vlada še odobrila Nemcem tudi posebno učiteljsko. Tako je bilo stanje v glavnem leta 1929. Danes se je še poglobljalo.

Tako je stanje nemške narodne manjšine v Jugoslaviji, ki uživa torej vse pravice. Zato bi bila sveta dolžnost avstrijske vlade, da se spomni tudi slovenske narodne manjšine na Koroškem in ji da možnost za nemoten kulturni, gospodarski in narodni razvoj. Danes doživljamo to, da udarja s pestjo koroške Slovence ona oblast, katero oni podpirajo v borbi za ohranitev avstrijske neodvisnosti!

Avstrijska vlada, ki je naselila na Koroškem Nemce, je sedaj doživela, da ji prav ti ljudje delajo največje težave s svojo propagando za »Anschluss«. Prav nič ne pretiravamo, če trdimo, da je proti Slovincem na Koroškem režim g. Dollfussa najkrivičnejši od vseh dosedanjih avstrijskih vlad, piše »Pravda«. V ilustraciji naj navedemo samo še ta primer: Pred kratkim so nekateri Slovenci prosili, da se njihovim otrokom na Koroškem dovoli, da bi se privatno učili materinega jezika. Avstrijska vlada je tudi to prepovedala. Ko se je slično pripetilo pred kratkim narodni manjšini na Južnem Tirolskem, je ves avstrijski tisk zagnal vik in krik in ogrožene proteste. Mi kljub temu upamo, da bo avstrijska vlada vsaj ob dvajseti uri dala Slovincem one pravice, ki jim gredo.

Mater božjo bi radi videli

V Beauraingu se je prikazala na nebu Mati božja dvema dečkoma, ko sta šla iz šole; vsaj tako sta pri cerkveni preiskavi dečka trdila. Po dolgem obotavljanju je škof dovolil, da se na tistem mestu lahko postavi kapelica. V Beauraingu roma na tisoče ljudi iz vse Belgije. Na val pred kapelico je tako velik, da mora delati red policija na konjih, kakor vidimo na sliki. Beauraing gre v svet pod imenom drugi Lurd.

reši družino in v tem smislu je vedno patriotična, ne da bi bila imperialistična.

Po ogromni večini je miroljubna. Tu se materinskemu nagonu, prirojenemu vsaki ženski, pridružuje estetski smisel, ki smatra vojno za nekaj grdega, krutega, kakor tudi mednarodni smisel, ki se da razlagati po kozmopolitskem etničnem značaju stare Avstrije. S tem zadnjim odtenkom se prikazuje patriotičnost avstrijskih žen, ako izvzamemo nekaj ekaltiranih narodnih socialistov.

V vseučiliškem življenju igra ženska toliko bolj važno vlogo, kolikor bolj ostaja ob strani politične agitacije. Dunajska ženska mladina je dala iz sebe v zadnjih letih veliko število advokatov, zdravnic, državnih uradnic. Priznavam pa, da nisem na področju abstraktnih ved srečala žensk, ki bi se lahko merile z moškimi močmi.

V gospodarskem pogledu je Dunajčanka v zadnjih letih postala bolj ekonomična, naučila se je že v šoli mnogo stvari za praktično življenje, za kuhanje in gospodinjstvo. Nisem pa opazila pri njej izrednih finančnih sposobnosti. Avstrija nima gospe Hanau. Sportno nagnjenje mladih Dunajčank je znano po vsem svetu. Naša demokratska doba je posplošila sport, vse veje sporta so prikladne avstrijskemu temperamentu. Smisel za lepoto in umetnost se je pri Dunajčanki zelo razvil po vojni. Sicer danes ne pripisujejo več pretirane važnosti splošni izobrazbi. Dunajčanka bere rada resna dela, potopise, spomine in romane. Prikljubljani so Thomas Mann, Marcel Proust, Maurois, Bernard Shaw, Sinclair Lewis, Wassermann in Knut Hamsun. Tiste, ki ljubijo lažje lepote, se zadovoljujejo s podlistki v listih, s kinom in z gledališčem, ki nima na Dunaju posebnih intelektualnih zahtev. Radio ni škodil glasbenemu smislu, temveč ga je razvil.

Vprašanje družine se je morda najbolj spreminilo v naši dobi. Mladenke so čisto v novih odnosih do svojih staršev. Družinska ljubezen je bila nekdaj konvencionalna zadeva. Ko je dekle ušlo staršem z zakonom, je zadihalo, kakor takrat, ko si je zvečer odpelo stelnik. V današnjih časih je

stopila na mesto spoštljive indiferentnosti razumevanja polno tovarstvo. Mlade cenijo žrtve starih, varajo jih manj, ljubijo jih bolj in tudi in kadar se ne morejo z njimi razumeti, jih zapustijo; in ta ločitev je na vsak način bolj na mestu, kakor skupno bivanje v tistem sovraštvu iz predvojnega časa.

Priobčujemo samo v informativne namene, da bi si naši bralci lahko ustvarili jasno mnenje o današnji Dunajčanki in seveda tudi bralke.

Najnovejši modeli dvokoles, otroških in igračnih vozilov, prevoznih tricikelov, motorjev in šivalnih strojev. Velika izbira. Namišlje cene — Ceniko franko.

Tribuna: F.B.L., tovarna dvokoles in otroških vozilov Ljubljana, Karlovska cesta št. 4. 191

Specerijsko in kolonijalno blago, umetna gnojila, cementi itd. itd. dobavlja

Gospodarska zveza v Ljubljani

Tricikel prodam za 2600 Din. — P. Skafar — Ljubljana, Borštnikov trg.

Tordka A. Volk Ljubljana, Restjeva cesta 24. nudi najceneje vse vrste pisanih moke in druge mlečne izdelke. Zahtevajte cenik!

Peregrin Romar:

Na Svetih Višarjih

Svete Višarje — prelepa božja pot! Stara narodna pesem že poje o njej, kako je odvrčala hudič romarja, ki se je odpravil z dolnje goriske strani, da bi potolžil Mariji na Višarjah svoje reve in težave in jo prosil pomoči. Trikrat je romar zavrnil skušnjavca in potem — »sam Bog mu je stopinje štel...«

Tudi druge naše božje poti so lepe, a Višarje ostanejo romarju v takem spominu, da bi jih rad obiskal še in še. Koliko starih ženic, koliko starih mož pripoveduje z veseljem, kolikokrat so bili pred vojno na Sv. Višarjah in kako vedno pristavljajo z besedo, ki diha iz nje sveta ginjenost hrepenenja vernega srca, da bi še šli, ko bi mogli, ko bi ne bilo vmes meje...

Res, Sv. Višarje so vredne hrepenenja, danes bolj ko kdaj prej, ker ko si tam gori, čutiš, da so naša prava in najlepša božja pota z vsem onim obiljem, brez katerega si romarske cerkve v duhu stoletnih tradicij ne moreš predstavljati.

O tem se je te dni — 31. julija in 1. avgusta — pričelo osem sto slovenskih romarjev.

Poseben vlak — dvajset voz je šel — je brzel od Ljubljane do Zabnice. Preko neba oblaki, ki so zastirali sinjino in jutranjih urah in budili v romarjih skrb, kako bo na poti, če začne liti... Na vsaki postaji novi romarji, tu posamezni drugod večje skupine... Vlak je sopihal, vlak je brzel. Ženice in kosci na njivah, poljih in travnikih so postajali in mahali v pozdrav. Vedeli so, da vozi vlak višarske romarje, in gotovo je sleherni roka, ki je pozdravljala, izražala željo: »O, da bi mogli z njimi!...«

V Ratečah je začelo naše romarje skrbeti, kako bo onstran meje, zakaj mnogo jih je bilo, ki jih ni še nikdar ali vsaj ne več izza leta 1918, zaneslo kam v svet v tuj državo. Gledal sem jih, ko je vlak obstal v Beli peči — Fusine Laghi, kakor se danes imenuje. Zdelo se je, kakor bi jih nekaj stisnilo in niso mogli prav do besede. Tako blizu nov svet, o katerem so toliko slišali, a si ga v njegovih sedanjih resničnostih niso mogli predstavljati... Tudi ko se je vlak premaknil, ni bilo onega razpoloženja ko — doma, kjer človek tako lahko diha...

Od postaje do postaje kaj novega — staro samo kmečke hiše, ženice, kosci, pozdravi... — Zabnice. Campo rosso!

Ko so se romarji vsuli iz vlaka in se zgrnili izpred postaje po cesti, ob kateri se na obeh straneh kosatijo tepke, so šele videli, koliko jih je. Zadnji pri postaji, prvi pa so že zavili mimo Ehrlichovih — restavracija »Pri pošti« — in krenili s ceste na stezo preko polja.

V župni cerkvi sv. Ilne v Zabnicah je zavzo-

nili: Stara, stara navada: pozdrav višarskim romarjem, katerim so oči veselja žarele, zakaj videli so že svetišče na Gori, visoko pod sinjim nebom, s katerega se je smejala zlato solnce zadnjega julijskega dne...

Po stezi preko polja, kjer cveto zdaj same »hrušče« — tako pravijo tu krompirju — in zeleni med njimi bob in se zlati le redkoma ječmen, so se romarske vrste ozile in daljšale, daljšale ter se vzpenjale »za mlinic« in preko Longove senoži in ob Višarskem potoku skozi Podrtje po zločin kolovozni poti. Potok je v regulirani strugi šumel v slapovih hitel v dolino, romarji pa z glasno molitvijo navkreber Ta in oni stari romar pa se je spominjal, kako so stale nekoč ob tej poti skladovnice drv, ki so jih jemali in nosili na Višarje, Višarskih polen danes ni več, polen nadlog in težav pa ima vsak toliko, da bi klonil pod njimi in obupal, če ne bi mislil na Mater s Sinom, katere je naša pomoč in ni še nikdar nikogar zapustila... Po dveh urah so se romarji oddahnil na Zabniški planini.

Romar med romarji sem se zamislil.

Leto Gospodovo 1930. Srenjski pastir iz Zabnic je pogajal sem gori drobnico, ki se je pasla tudi po planinskem travniku in rebrih in se vračala zvečer v stan, ki je stal morda prav tam, kjer je današnji. Leto za letom je pasel mirno in zadovoljno in ni doživel drugega nego kako nesrečo, če je ob hudini treščilo kje med ovce, kakor preteklo nedeljo v rebrih pod mrkim Lovcem. Neke sobote pa je doživel nekaj, česar ne bi še v sanjah ne.

Večer se je nagnil, temnilo se je že, a ovac ni bilo od nikoder. Pastirja je zaskrbelo, iskal jih je in iskal in jih našel vrh hriba, kjer je začuden obstal, gledal in strmel. Vse ovce so bile zbrane okoli brinovnega grma in klečale. Klical jih je in klical, a grma se ni genila. Šel je med nje, pogledal v noben in našel v njem leseno podobo Mater božje z Detetom Jezusom na levi roki. Po božjo je pastir pokleknil še sam, vzpel podobo, jo poljubil in sklenil, da jo ponese v Zabnice, kjer jo da gospodu in mu pove, kje jo je našel. Vstal je in se odpravil s podobo v dolino. Ovce za njim prav do župnišča, kakor bi ne znale domov. Ljudje, ki so bili še pokonci, so gledali in se čudili. Čudil se je tudi gospod, ko je poslušal pastirja in je še spraševal ljudi o podobi, o kateri ni nihče nič vedel povedati. Župnik je nato zaprl podobo v omaro.

Drugo jutro je pastir gnal ovce zopet na pašo. Niso se mudile ob poti, niso se zmenile za sočno pašo na planini, vse so hitele na vrh in zopet obklečale pred brinovnim grmom, v katerem je pastir vnel ugledal Marijino podobo. Drugič jo je vzel in nese gospodu, ki se je čutil bolj ko prejšnji večer in še skrbneje spravil Marijino soho.

Ko se je še tretji dan prav tako zgodilo, pošlje gospod po svojih poslancih podobo samemu patriarhu v Ogled. Patriarh je poslušal poslance in ukazal: »Zidajte cerkev in postavite oltar

ljubi Materi Mariji na istem mestu, kjer ste podobo našli!«

Tako se je začela božja pot na Višarjah in šest stoletij in sedmega pot kraljevo Marija v cerkvi, kjer je rastele nekoč brinov grm. Iz vseh krajev so prihajali k njej romarji leto za letom ob njenih praznikih in se spet in spet spovarčali, če so le mogli. Bili pa so tudi časi, ko sploh niso mogli, ker je morala Višarska Mati zapustiti svoj dom. To je bilo leta 1786, ko je bila božja pot prepovedana. Stiri leta je samovala zaprtja cerkev in čakala, kdaj se vrne sveta Gospa. Leta 1790. se je vrnila in ostala v svojem svetišču do leta 1915, ko se je morala koncem maja ob grmenju topov umakniti v Zabnice, odkoder so jo potem prenesli v Beljak, iz Beljaka v Celovec, kjer je ostala dež noč v slovenskem dijaškem domu. Na praznik sv. Ane 1915 je prišla sveta Begunka v Maribor, kjer so se zatekali k njej vsi, ki so morali kot ona zapustiti svoje domove... Leta 1919. se je vrnila Višarska Mati zopet na Koroško v cerkev Sv. Križa nad Spodnjim Dravogradom, od tam pa v Zabnice in bila na rožnovensko nedeljo, 2. oktobra 1921. slovesno prenesena v župno cerkev, kjer je čakala, da ji obnovijo porušeno svetišče na Gori. Stiri leta je čakala. Na kresni večer 1925 so se zbrale pred njo v Zabniški cerkvi silne množice ljudstva in naslednje jutro se je Kraljica slovenskih src in naših planin veličastno vračala na svoj prestol...

Na vrhu! Ali naj bi človek strmel nad veličastno lepoto planinskega sveta, ki se razgrne pred njim na vse strani, ali naj bi stopil najprej v svetišče, kjer čaka Mati vernega otroka?

Vstopil sem v cerkev, v kateri je že naša possem glasno slavila nebeško Gospo. Tako prisrčna, tako polna vere, tako polna zaupanja in ljubezni je bila, da je orosila oči, ki so po tridesetih letih zopet ugledale Mater, in se je vzbudilo v srcu ob spominih, ki so vstajali, otožno-sladko čustvo in me vsega prevzelo. Prelilo se je v molitev...

Iznad tabernaklja gleda izza nanizanih srebrnikov in zlatnikov, ki so spomin hvalečnosti. Marija s svojega trona, ki ga obkrožajo angelčki in v zlatem ozadju bele ovčke, kar je vse delo Toneta Kralja, kot so njegove tudi čudovite slike v prezbitoriju: Oznanjenje, Beg v Egipt, Dvanajstletni Jezus v templju, Marija pod križem in Marijino kronanje. Marijo Zavetnico z nekdanjega oltarja na levi strani je Tone Kralj prenesel v prelepi zamisljive tehnike in svojih barv na pročelje oboka pred prezbitorijem, kjer je nad priznec še močstrsko originalno upodobil evangeliste. Na južni steni vidiš zopet Kraljevo idilično sliko višarske legende, na severni pa Kraljico miru, kot jo imenujejo — eden angelov ima v roki oljkovo vejico — in jo lahko umeš tudi legendarno: angela neseta Marijino višarsko podobo iz Zabnic na Goro. Vse te Kraljeve slike in še njegova ornamentika dajejo svetišču tak čar, kakršnega redko kje doživiš. Tak občutek imaš, kakor da se je naša pesem

zila in strnila z vso to prelepo notranjostjo v eno in je vekovita priča slovenskega srca in duha pred prestolom Gospe, ki čuje nad našim svetom...

Razgled! Doživeti ga je treba in ga ne pozabiš. Tik pred teboj na južni strani stožčasti Poludnik, mogočni Špik nad Policami (2752 m), kateremu soseduje nič manj divje romantična grmada Višnje gore z Veliko in Malo Gamzovko (2686 m), ki preži nanju v ospredju škribi, res divji Lovce (2071 m); mimo njega vidiš na vzhodni strani Bovški Grinovec, Konjsko Škrbino, Mojstrovko, Jalovec, orjaški Mangart in za njim vse štiri Ponče in še Skrlatica te pozdravlja in za njo odmaknjeni karavanski vrhovi.

Z zapadnega vrha, na katerem se dviga izza leta 1931. velik križ v spomin nicejskega zboru, vidiš pod seboj v Kanalski dolini Zabnice, Ukve, Volčjo ves, kjer letuje zdaj dr. Kugy, ki mu je njegov sloviti vodnik Ojcinje volil v svoji hiši v dosmrtno uporabo lepo sobo, kjer je tri leta živel v pokoji Prerobnov brat župnik in je tam doli pokopan ter ima edino njegovo nagrobnik slovenski napis s Cegnarjevim besedilom. Tudi Malborget še vidiš, kjer bi te pred trdnjavo presenetilo znamenje s kropsarsko Marijo usmiljenega srca in slovenskim napisom: To je čudodelna podoba kropsarske M. B. — Postavil J. J. Zebliar. Slika je na kositrin v domače delo. Kod vse so spomini naših ljudi!

Nad Kanaško dolino ti vzplava pogled preko Zahomske planine in Ojstrnika v visoki alpski svet, kjer lahko ugotoviš posamezne orjake, kot Dachstein, Golling, Veliki Klek, Veliki in Mali Pall, Monte Cristallo, Punta Collina — sploh vse čerovito morje Centralnih Alp, južnotirolskih Dolomitov in karnijskih gora. S take višine — 1792 m menda redko kje užiješ tako čaroben razgled, ki je neznansko lep v polni solnčni svetlobi, a nepozaben, ko se razlije preko vrhov večerna ali jutranja zarja.

Ob osmih po pridigi procesija s svečkami okoli gore. Litanijs, naša pesem, nad vsem mesečina in v ozračju veselo pritrkavanje zvonov. Sveta pozvija božje poti!...

Zjutraj od treh do osmih maše, cerkev vedno polna, med mašami obhajajo po cerkvi, skupaj molitev, petje in ob pol devetih slovo. Romarjem so se rosile oči in težko so se ločili...

Višarska Mati, osem sto slovenskih src ti je potolžilo svoje reve in nadloge in težave, osem sto slovenskih src te je prosilo pomoči, osem sto slovenskih src je mislilo ob Tebi tudi na svojo domovino, ki ji bodi Mati in Zaščitnica na jugu in severu in nas družijo z družbo in ljubezni, iz katere naj nam vzide zarja srečnih dni, kakršne sanja naš človek, bridko udarjen po pravici, ki mu jo je sodil veliki svet!